

**OSAMNAEST PISAMA MIRKA LENTULAJA UPUĆENIH JOSIPU
BUNJIKU I MIROSLAVU KRALJEVIĆU U VREMENU OD
23. SRPNJA 1848. do 6. LIPNJA 1849. GODINE**

Filip Potrebica

Pisma se čuvaju u Muzeju Požeške kotline u Slav. Požegi u zbirci dokumenata Miroslava Kraljevića.¹ Nemirno vrijeme 1848. i 1849. zahtijevalo je stalnu vezu između Banskog vijeća i Slavonije kako bi Vijeće moglo pravovremeno slati instrukcije i naredbe županijskim organima. Pisma upravo imaju taj karakter, a omogućuju svestranije sagledavanje revolucionarnih gibanja u Slavoniji.

Godine 1848, kada je ukinuto kmetstvo u Hrvatskoj i kada je došlo do narodnog pokreta u Hrvatskoj i Slavoniji pod utjecajem revolucionarnih zbivanja u Evropi, Hrvatska i njen Sabor bili su suočeni s mnogim teškoćama, a posebno s mađarskom opasnošću. Kada je ban J. Jelačić otišao s delegacijom u Innsbruck i poslije u rat protiv Mađara, Mirko Lentulaj, kao najstariji veliki župan,² postao je banskim namjesnikom od 1848. do 1850. Bio je na čelu Banskog vijeća i samostalno upravljao Hrvatskom sve do kraja 1849. Kao namjesnik istakao se svojim demokratskim stavom odupirući se nastojanjima bečkog dvora. To se posebno ogleda u »... protestu Banskog vijeća od 4. VII 1849, kojim je odbijen banov zamišljaj, da se objavi državni ustav od 4. III 1849«.³ Njegova nastojanja da se skrši mađarski utjecaj u Slavoniji znatno su pomogla čuvanju tekovina narodnog pokreta u Slavoniji i čvršćem povezivanju Slavonije s Hrvatskom. Iz pisama se može zaključiti da je stvarao materijalnu osnovu za narodnu vojsku u Slavoniji, pomagao graničare i činio sve kako bi vojnički ojačao Slavoniju u borbi protiv Mađara.

Josip Bunjik bio je zastupnik požeške županije u saborima trojedne kraljevine u godinama 1836, 1840, 1844. i 1847, kada sudjeluje i na zajedničkom saboru u Požunu. 1848. bio je izabran i za zastupnika požeške županije u Sabor, gdje aktivno djeluje. Imenovan je banskim povjerenikom za Slavoniju, i tu je dužnost vršio s mnogo uspjeha u

¹ Muzej Požeške kotline (kraće MPK), Zbirka dokumenata Miroslava Kraljevića iz 1848. i 1849. godine, kut. I i II.

² Mirko Lentulaj je veliki župan Varaždinske županije.

³ Znameniti i zaslužni Hrvati 925 — 1925, str. 160.

nemirno vrijeme 1848. Istakao se i na mnogim drugim dužnostima u požeškoj županiji.

Miroslav Kraljević bio je u toku 1848. god. županijski bilježnik kada ga je ban J. Jelačić 12. srpnja 1848. imenovao bojnim povjerenikom za Slavoniju. Tu dužnost je obavljao sve do kolovoza 1849. godine. Prvenstveni zadatak bio mu je da opskrbljuje narodnu vojsku i da se brine o vojnim bolnicama. Tim zadacima posvetio je sve svoje vrijeme, a zbog teškog stanja u Slavoniji, posebno u virovitičkoj županiji, često traži savjet i pomoć Banskog vijeća i Mirka Lentulaja te putuje u Zagreb i virovitičku županiju. O svom poslu izvještava Bansko vijeće ukazujući ponajviše na teškoće oko snabdijevanja i na nerazumijevanje vlastelinstava, što ga je natjeralo da podnese ostavku na povjereničkom položaju 27. prosinca 1848. god. Ostavka nije prihvaćena, nakon čega je dobio odobrenje da izabere jednog pomoćnika za obavljanje administrativnih poslova te poveća naknadu za troškove putovanja izvan županije.⁴

M. Kraljević je 26. svibnja 1848. izabran za zastupnika požeške županije.⁵ Aktivno je sudjelovao u saborskim raspravama, u kojima se ogleda privrženost Jelačiću, a posebno je to ispoljio za vrijeme boravka Jelačića u Požegi 14. i 15. srpnja 1848.

Imenovanjem Kraljevića bojnim povjerenikom ubrzan je rad oko organiziranja narodne straže. Već 28. kolovoza 1848. imenovani su: Tomo Kraljević za potpukovnika narodne straže, Stjepan Uzorinac za četnika, Ognjeslav Bunjik za kapetana, kao i drugi časnici.⁶ »Požeška županija imala je tri kotarska bojna središta: Požegu, Pakrac i Pleternicu... Za brojne potrebe narodne straže izdala je Požeška županija prema nalazima bojnog povjerenika Kraljevića za godinu 1848. svega 5445 forinti, a za 1849. u svemu 9382 for 33 nč.«⁷

Pisma prema sadržaju možemo podijeliti u tri skupine zadataka kojima se bavio bojni povjerenik M. Kraljević i banski povjerenik Josip Bunjik po nalogu i u dogovoru s Banskim vijećem, odnosno bankim namjesnikom M. Lentulajem.

Šest pisama svojim sadržajem ukazuje na važnost soli, u gospodarskom i političkom smislu, u Slavoniji. Trgovina se odvijala preko solara u Slav. Brodu, Gradiški, Osijeku i Terezovcu. Sol je u Slavoniju dopremana iz Senja, Karlobaga i Bakra preko Karlovca. Nakon rekonstrukcije Jozefinske ceste (1833—1845) od Karlovca do Senja znatno je pojačan promet, a osobito se razvila trgovina solju i drvetom (hrastove duge). Od tada se Senj mogao takmičiti sa svojim susjedima Bakrom i Karlobagom i prometnicama koje su vodile od mora u unutrašnjost. Senj, Bakar i Karlobag bili su centri u kojima je cvala prodaja soli, koja je bila neophodna Vojnoj granici, Hrvatskoj i Slavoniji.

Revolucionarni događaji od ožujka 1848. u Slavoniji znatno su utjecali na nestašicu soli ili su pak pojedine solare prodaju soli uvjetovale političkim opredjeljenjem. Josip Bunjik, zastupnik požeške županije, iznio je u Saboru »... da su tamošnje solare (solare u Slavoniji, op. p.)

⁴ MPK — Zbirka dokumenata Miroslava Kraljevića iz 1848. i 1849., pismo Mirka Lentulaja od 8. siječnja 1849. kut. II, sign. 1129.

⁵ Julije Kempf, *Požega. Zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slob. i kr. grada Požega i požeške županije*, Požega 1910, str. 271.

⁶ Isto, str. 284.

⁷ Isto, str. 293.

samo tim uvjetom dale prostom puku soli, ako se magjarskom ministeriju podvrgne«. ⁸ Ova vijest je izazvala raspravu u Saboru, a Bunjik traži da se »shodne naredbe učine«, ⁹ jer mnogi govore o bratstvu i jednakosti, ali »brat Slavonac mora platjati 6 forintih, dočim brat Hervat platja dva«. ¹⁰ Istovremeno se kamena sol u Turskoj prodavala mnogo jeftinije. Vjerojatno zbog toga Bunjik traži da se granica prema Turskoj otvori i omogućiti trgovina solju.

Narodni pokret u Slavoniji znatno je zabrinjavao Sabor. Vojska je slabo snabdijevana, a mađarska propaganda, posebno u virovitičkoj županiji, upućivala je na opasnost od Mačara. Sabor nije imao sredstava da pošalje veći broj vojnika kako bi umirio seljake i onemogućio djelatnost mađarske propagande. U tom revolucionarnom vrenju sol je igrala značajnu ulogu, što se može razabrati iz rasprava u Saboru, gdje je problem soli pokrenut početkom srpnja 1848. Tada je odlučeno da se može uvoziti i sicilijanska sol i da se cijena morske soli »s pol drugom forintom ponizi«, ¹¹ zatim »da graničari s 9 kr na centi jeftinije sol morsku dobivaju, i da sol morska slobodno i u Slavoniju vozi«. ¹² U Senju je prodavana kvalitetnija sicilijanska sol i domaća sol. Sicilijanska sol bila je jeftinija, što je uvjetovalo stagnaciju u prodaji domaće soli, a uvoz je bio potreban jer je dopremanje soli iz Trsta i Pirana bilo obustavljeno. Cijena soli u Senju bila je nešto jeftinija, jer su tamo sol kupovali graničari, što je u raspravama u Saboru objašnjavano siromaštvom graničara.

Slavonske solare, osječka, brodska i gradišćanska, uskratile su prodaju soli stanovništvu »ako se mađarskom ministerstvu ne podvrgnu«. ¹³ Time se potvrđuje istinitost vijesti koje je iznio Bunjik, pa je zastupnik Zorić zatražio »da se otvori kordun na Turskoj, a vi ako hoćete za sol sicilijansku za četiri gornje graničarske regimente ali ne za naše bano-vačke; ako nam pako ne dozvolite, prinuždeni ćemo biti švercovat«. ¹⁴

Uvozu soli iz Turske Sabor se protivio jer bi to štetilo državnoj blagajni. O soli se na sjednicama Sabora raspravljalo u četiri navrata, a jedini djelotvoran zaključak bio je sniženje cijene soli.

Zbog stanja u trgovini solju u Slavoniji često su morali intervenirati J. Bunjik i M. Kraljević. Bansko namjesništvo odlučivalo je o svim pitanjima, pa i trgovini solju. Kraljević je nastojao da se teškoće u snabdijevanju stanovništva i vojske otklone. Tako se 18. siječnja 1849. ističe da je izradio kod Banskog namjesništva da može iz terezovačke solare podizati novac za potrebe narodne straže, ali naglašava da je to nestalan izvor jer može najednom biti puno, a potom ni krajcara, i zato mu bojna kasa mora biti u pomoći, tj. da se revno plaćaju porezi. ¹⁵

Krizno razdoblje u snabdijevanju narodnih četa na Dravi nastupilo je u siječnju i veljači 1849, a nedostatak redovnih izvora sredstava natjerao je M. Kraljevića da se obrati narodu, mnogim sucima i zapo-

⁸ Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske, 1. VII 1848, br. 68.

⁹ Isto

¹⁰ Isto

¹¹ MPK — Zbirka dokumenata Miroslava Kraljevića iz 1848. i 1849, 15 — 4. VII 1848.

¹² Isto

¹³ Novine, 6. VII 1848, br. 70.

¹⁴ Isto

¹⁵ MPK — Zbirka dokumenata Miroslava Kraljevića iz 1848. i 1849, 37 — 18. I 1849.

vjedništvu I i II bataljona u Miholjcu kako bi snabdijevanje teklo što bolje.¹⁶

Kraljević se 2. II 1849. obraća Banskom namjesništvu i ukazuje na problem snabdijevanja, koji se manifestira u nedostatku sredstava. Za cijelu regimentu od 1. I 1849. dobiva mjesečno 2500 forinti srebra, dok za oba bataljona treba 10400 forinti srebra.¹⁷ Samo za brašno u virovitičkoj županiji treba 4800 forinti srebra.¹⁸ M. Kraljević ističe da tome treba dodati troškove za pečenje kruha, popravljavanje pušaka, kupovanje opanaka, za pribavljenu hranu u požeškoj županiji, a solara terezovačka za šest nedjelja može dati 12000 forinti srebra.¹⁹

Sredstva solare u Terezovcu bila su značajna u podmirivanju potreba vojske na Dravi, ali su bila nedovoljna, zbog čega je Kraljević tražio pomoć od Banskog namjesništva. Prepiska između Lentulaja i Kraljevića bila je značajna u rješavanju nagomilanih problema u Slavoniji, stvorenih mađarskom propagandom, otpadništvom virovitičke županije i narodnim pokretom.

M. Kraljević 13. II 1849. piše Banskom namjesništvu: »Potreba za požešku gardu za veljaču iznosi 13000 forinti srebra, a to je obećala Salara da će mi dati, ali već su me zamolili serežanske i banderialske čete zapovjednici da im za ovaj mjesec novaca iz Salare osiguram. Salara je za prve tri nedjelje dana imala 4000 centi kamenite soli jer na morskun svijet nije naučen. Sol pak ta daje 20000 for srebra i kada se onih 13000 for odbiju ostaje još 7000 for, ... ja sam solari pisao da osim onih 13000 pripravi još najmanje 6000 for koje će terezovačka i banderijalska četa dobiti. Što ću dalje raditi ne znam. Požeška županija što je imala, dala je i još što ima to se mora na platjanje žita i brašna obrnuti, što će kao barut planut — i što se županijske domaće kase tiče na to neka niko ne računa, jer otud neće se moći pomoći, jer nema županija šćim bi se četa naša poplačala, a kamo li da bi mogla što uzajmiti.«²⁰

Solara u Terezovcu sa svojim prihodima bila je vrlo dobar novčani izvor, koji je omogućavao Banskom namjesništvu i bojnoin povjereniku M. Kraljeviću da podmiruju dobar dio troškova vojske u Slavoniji.

U daljih sedam pisama M. Lentulaj daje upute kako poboljšati snabdijevanje vojske. Posebno ukazuje na snabdijevanje žitom, kruhom, brašnom, novcem, obućom i ratnim materijalom. Kraljević 27. listopada 1848. naređuje da se mjesto brašna peče kruh i šalje narodnim stražarima u virovitičku županiju.²¹ U tom pravcu Kraljević je izdao mnoge naredbe kotarskim sucima, pisao podžupanu virovitičke županije da osigura sredstva za plaćanje oficira i izdao niz namira za potrošni materijal.²²

Iz izvještaja pojedinih sudaca o izvršavanju naredbi koje im je Kraljević uputio može se razabrati da su se u prikupljanju i slanju hrane i opreme za vojsku ispriječile mnoge teškoće. To se vidi iz pisma M. Kraljevića upućenog 3. XI 1848. Upravljujućem odboru županije

¹⁶ Isto

¹⁷ Isto, 108 — 2. II 1849.

¹⁸ Isto

¹⁹ Isto

²⁰ Isto, 138 — 13. II 1849.

²¹ Isto, 22 — 27. X 1848.

²² Isto, 25 — listopada 1848.

požeške. Tuži se da njegove uredbe ostaju bez uspjeha premda je njegova želja da se izvrše na dobrobit domovine »...i tako su mi ruke svezate i moj glas je glas vapijućeg u pustinji jer mi se je dogodilo najprvo što sam i g. podžupanu već objavio da kruh u svoje vrijeme nije otišao«. ²³

To potvrđuju i izvještaji iz Miholjca, od kuda major Uzorinac javlja da obećana hrana i novac za oficire nisu stigli i dodaje: »...ništa ne manje evo 11-ti dan pa niti kruha niti novca nema; slučaj ovaj prouzrokovao je nepokornost proti časnikom i nevěrnost prema jamčenjem varmedskim; očevitni dokaz toga jeste već izručita pokornost 12 satnje za koju na koliko toliko utaziiti ovdašnji častnici svoje sobstvene novce pokupili i rečenu satnju isplatili jesu.« ²⁴

Iz pisama se može razabrati neprekidna suradnja s Vojnom granicom, osobito sa Slav. Brodom i Gradiškom. Graničarima je bila potrebna hrana, duhan i dr., dok je bojni povjerenik od graničara tražio barut, municiju, puške i topove, jer je to nedostajalo narodnim četama. Osim toga, i M. Lentulaj uputio je naredbu kojom se nalaže da se tvrđave Brod i Gradiška stave u ratno stanje. To je podržano i prihvaćeno, »samo ako kadri budemo«, »jer nama takova preti opasnost da se boimo da i nama pomoći ne ćemo biti kadri; nego do cijelu nadu u pomoć koju od časti banske očekujemo polažemo za koju molbu da ponovim«. ²⁵

Tvrđave Brod i Gradiška javile su da nemaju topova, pušaka ni džebane, pa ne mogu ništa poslati; zato je na sjednici Upravnog odbora županije odlučeno da J. Bunjik u Zagrebu »korake osobito radi municije učini«. ²⁶ Bunjikova je akcija djelomično uspjela jer je dobio 6000 pušaka i 10800 fišeka, ukazujući da je oskudica u barutu i da se barut treba iz Daruvara dopremiti u Požegu. ²⁷

U nekoliko narednih pisama Lentulaj nalaže Josipu Bunjiku da pregleda komorska dobra i da višak novca pošalje u Zagreb, a da posebnu pažnju obrati na »požešku područnu peneznicu«, koja ima veze s Budimom. U jednom mu pismu nalaže da smijeni upravitelja pošte u Osijeku, a u drugom da ne može prihvatiti ostavku M. Kraljevića na povjereničku dužnost pa mu zbog opsežnih poslova odobrava sredstva za jednog pomoćnika.

[Mislim da će ova pisma, do sada neobjavljena, nešto više rasvijetliti prilike u Slavoniji u vrijeme revolucionarnih gibanja 1848. i 1849. godine.]

²³ Isto, 49 — 3. XI 1848.

²⁴ Isto, 13 — 3. XI 1848.

²⁵ Isto, Zapisnik druge sjednice Upravnog odbora županije, 30. X 1848.

²⁶ Isto, Zapisnik treće sjednice Upravnog odbora županije, 31. X 1848.

²⁷ Isto, Zapisnik sedme sjednice Upravnog odbora županije, 6. XI 1848.

1.

Zagreb, 23. srpnja 1848. — *Mirko Lentulay Josipu Bunjiku*

Nalaže Vam se, da sva u požeškoj županiji nalazeća se komorska dobra pohodite, ondašnje kasse pregledate, novce koje budete tamo našli sakupite, i samo toliko za trošak ostavite, koliko za potreboće na mesec danah nužno bude. U ostalom naznačena komorska dobra i činovnici njenj imadu se banskoj oblasti podpuno podvērči, i zato vi kao banski poverenik izvolite u tom poslu one privremene naredbe učiniti, koje vam se radi okolnostih najhodnie budu vidile, najme, da ne bi pojedini tamošnji komorski arendatori novce iliti dohodke tajnim načinom i putem iz naše zemlje iznašali.

Novce dakako ovamo po sigurnoj priliki pošaljete i nepropustite, također pozornost vašu i na požešku područnu peneznicu, koja je do sada u savezu s glavnom peneznicom građanskih zadužbinah u Budimu stajala, obratiti i glede nje naredbu potrebitu činiti. Razumieva se pako, da i u buduće novci ne samo komorskih dobarah već i područne požeške peneznice, u koliko se u njoj suviška ikakovoga nalazilo bude, uredno i sigurno ovamo se pošiljati imadu.

Očekivajući Vaše dalnje i obširno izvestje u tom poslu šaljem Vam iskren pozdrav moj.

Muzej Požeške kotline, — Zbirka dokumenata Miroslava Kraljevića (kraće: MPK — ZDMK) iz 1848, kut. I, signatura 1706.

2.

Zagreb, 10. rujna 1848. — *Mirko Lentulay Josipu Bunjiku.*

Iz Vašeg izveštaja od 8. rujna t. g. vidit je, da ste Vi činovnike solare teresovačke slušbah svojih lišili, i na njihovo mesto druge sposobne ljude namestili, te za sigurnost iste solare potrebite naredbe učinili. Nadat se je, da ste svergnute činovnike kao priveržnike protivne stranke odma u Mađarsku odpravili, a da ne bi u zemlji kakve neredе učinili. Nu svakako treba da činovnike novonameštjene ovamo poimence obznanite i glede soli, koja se u teresovačkih magazinih nalazi, tako zvane komorske preglede iliti... što skorie na financiální odsěk pošaljete.

Nadalje Vam se javlja; da su odavde po zapovēdi banskoj u osobam Antuna Hrabrića, računovoditelja i Dragutina Drenovca, županjskog kontrolora potrebiti tridesetničko-solarski poverēnici već imenovani s nalogom, da solare i tridesetnice slavonske u smislu dotičnih zakonah i novome redu shodno ravnaju. Zato izvolite s njima sporazumno dēlovati, buduć i oni naputak imadu, da svegdē u sporazumljenju s dotičnim oblastima poslove obavljaju.

Što se tiče načina, kojim da se novci u teresovačkoj solari nalazeći se ovamo pošalju, to po Vašem predlogu bit će najbolje, da ih g. velikom sudcu virovitičkom Belloševiću izručite, koji neka ih do Bellovara na ondašnji magistrat opravi; odkuda će se oni odma u Zagreb poslati. Isto tako bi se i u buduće novci teresovački ovamo slati mogli, dok to jest sadašnje okolnosti obstoje, polog kojih jošte probitačno nije, a da se novci preko Osēka putem poštarskih kolah ovamo oprave.

U obziru soli sicilijanske, koju Vam g. Lovrić nudi radi prodaje po Slavonij, dobro će biti, da se prije s povjerenicima Hrabrićem i Drenovcem porazgovorite. Za sada još ima podosta soli u Teresovcu, da se oskudnosti nije bojati, svakako dakle treba pitanje ovo svestrano u pretres uzeti. Ako pak mislite, da bi potrebito bilo, da se čena solj kamenite u Teresovcu obali, budući da je slabo kupuju, a Vi nam predložite vaše mnjenje o toj stvari.

U ostalom šalje Vam se priloga natrag, da slobodno okolnostima Vašima g. Lovriću odgovoriti možete. Primite moj iskreni pozdrav.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

3.

Zagreb, 16. rujna 1848 — Mirko Lentulay Josipu Bunjiku

Izvolite naredbu učiniti, da se gerb (mađjarski) odma sa solare tereso-vačke skine i na njegovo mesto novi narodni gerb polag ovde sledećega formulara postavi. Naložiti dakle jednome veštome čoveku, da pomenuti gerb u cěnu što može biti priličnu načini, potom pak imajte brigu, da se osěčka solara skupa s ondašnjom mostarskom mitnicom s takvim narodnim gerbom providi, što će vam najbolje za rukom poći, ako g. vel. sudcu Belloševiću iliti g. Mojsii Georgijeviću, advokatu u doljnjem osěčkom gradu, toga radi u moje ime daljnji naputak budete dali. Troškovi za te gerbove imadu se iz dotičnih solarskih kassah platiti.

Primite moj pozdrav.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

4.

Zagreb, 25. rujna 1848. — Mirko Lentulay Josipu Bunjiku.

Uslěd vašeg izvěstja od 19. t. m. odgovara vam se, da je na ovdašnju General-komandu pisano zbog onih iz terezovačke solare dignutih novacah (1321 for. 45 3/4 kr.), koje je g. general Roth od g. velikoga sudca Belloševića za potrebu slavonske vojske primio, i svakako će se dotične namire izmeniti. Nadalje neka terezovačka solara ine novce u kassi svojoj dotle zaderži, dok joj se naputak nebude dao kakovim putem da iste novce ovamo pošalje. Nadat se je u ostalom, da ste zahtevano punomoćje već primili i vojnu pomoć iz Stare Gradiške dobili. Pozdravljam vas iskreno.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

5.

Zagreb, 4. listopada 1848. — Mirko Lentulay Josipu Bunjiku

Jošte 23. srpnja t. l. bi vam odavde pod brojem 326 pisano, da među ostalih pozornost vašu i na požežku područnu peneznicu obratite, koja sve jednako u savezu sa glavnom peneznicom građanskih zadužbinah u Budimu stoji i od nje naputke prima. Isto tako bi vam naloženo, da komorska dobra,

kamo Kutievo s inima spada, pod vaš obzir stavite i potom naredbu učinite, da ne bi pojedini ondašnji komorski arendatori novce iliti dohodke tajnim načinom i putem iz naše zemlje iznašali. Buduć vi glede ovoga naloga ovamo jošte podpuno izvjestje dali niste, to se vi pozivate u smislu istoga naloga, da svakako malo prie spomenutu područnu peneznicu i komorska dobra od tudjeg upliva oprostite, i polag pune moći, koju imate, shodnu naredbu učinite. Isto tako treba vam se pobrinut, da službene mappe proča dĉla, koja su u Kutievu nalazeći se magjarski zemljomĉeri do sada većom stranom ako ne posve doveršili, pribavite i uprav ovamo radi daljnjeg pregledanja pošljete.

Pozdravlja vas iskreno.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

6.

Zagreb, 6. listopada 1848. — *Mirko Lentulay Josipu Bunjiku.*

Budući da obće dobro domovine silno zahtĉva da se oni koji protunarodnim duhom dišu kao domovini našoj pogibeljni ljudi, ako su kojoj ĉasti, osobito u Upraviteljstvu poštah postavljeni i banskoj vlasti nepokorni, iz ĉasti uklone, zato potrebito je, da se osĉĉki verh. poštah Upravitelj Weber, koi bansku vlast ne priznaje, iz ĉasti svoje svergne, te da se uslĉd banske naredbe verh. Osĉĉke poštah Upraviteljstvo ukine, i sve pošte u Slavonii ovdašnjem verh. herv.-slavonskomu poštah Upraviteljstvu podlože.

Povodom tim nalažem Vam, da se spomenutomu verh. poštah Upravitelju Weberu ĉast upraviteljsku oduzmete, kao i sva dotiĉna pisma, zapisnike, raĉune i peneznicu od njega primite, i izruĉite g. verh. herv.-slav. poštah Upravitelju Josipu Klempaju, s kojim ĉe te se u tom poslu u sporazumljenje postaviti, i koga u tome potpomagati imate.

Za pomoć vojniĉku zamolio sam uslĉd vašega izvĉstja porad generala Jovića ovamo datog ovdašnje verh. herv.-slav. vojn. Zapovĉdništvo da takovu na vaše zahtevanje iz tvrdave oseĉke dati odredi.

Primite iskreni pozdrav moj.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

7.

Zagreb, 10 listopada 1848. — *Mirko Lentulay Josipu Bunjiku.*

Povĉerenici banski u poslu tridesetnicah i solarah po Slavonii, gg. Antun Hrabrić i Dragutin Drenovac, doslali su ovamo izvĉstje da osĉĉka solara oskudicu u soli terpi, zato bi odmah naredba odovuda uĉinjena, da se iz Karlovca od one za Varaždin opredeljene kolikoĉe soli za sada, što berže dve hiljade centih sicilianske soli vodom preko Broda i odande suvim u Osĉk pošalje i tamo po 4 for. 40 kr. srebra prodaje, a za dalju budućnost staralo se je s tim, što je shodna naredba uĉinjena, da se 25000 centih iste soli za Osĉk iz Senjskih magazinah oddvoji i tamo istim putem odpravi.

Što se pak terezovačke solare i vaše izražene želje tiče, da se i ta sici-
lianskom solju obskerbi, mora Vam se obznaniiti, da iz uzroka, što po glasu
izvještja opomenutih povjerenikah terezovačka solara još za godinu danah
kamene soli poseduje, u tom dotaciju sada ništa dalje činiti se neće, dok
se okolnosti potonje ne razvide.

Ticajući se pak banknotah magjarskih, koje, veli se da mnogobrojne po
Osčku kurziraju, opominjete se, da bi onaj proglas od 28. srpnja o. g. po kojem
se te banknote iz naše države izljučavaju, opet objaviti dali, i na njegovo
tačno izveršenje motrili, tako, da se osim bečkih banknotah i drugih od c. kr.
austrianske države opovjerenih papirah, nikojim inim prolaz u našu otačinu
nedopustiti.

Primate pozdrav moj.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

8.

Zagreb, 11. listopada 1848. — Mirko Lentulaj Josipu Bunjiku.

Izvolite odmah po prijetju ovoga lista županii virovitičkoj naložiti, da
od redovnih i izvanrednih državnih porezih, koje u Zagreb na državnu
kassu poslati ima, pet hiljadah forintih srebra podigne, i Brodskoj solari
najskorie izruči, koja o tome ujedno obavjestjena te novac na obskerbljenje
tamošnjih vojničkih potreboćah imatće izdati, također na račun državne
kasse.

Primate pozdrav moj.

MPK — ZDMK iz 1848, kut. I, signatura 1706.

9.

Zagreb, 8. siječnja 1849. — Mirko Lentulaj Miroslavu Kraljeviću.

Celim pravom u nuždi svojoj očekiva domovina od svojih vjernih sinovah
svu moguću pomoć, sudjelovanje i svaku žartvu za obće dobro svoje. Vi,
poznati kano vjčan i revni rodoljub, nećete zaostati ovoj svetinji prinudit
snagu svoju, i po Vašem dopisu od 27. prosinca 1848. B. 201 amo valjda u
naglasti prinudjenu ostavku po samom preuzvišenom Banu našem Vama
naloženog poverenićtva opozvati, i bez dvojbe u buduće kano dosad umno
i odvažno poslovanje u izvaršivanju predstojećih dužnostih upotřebiti.

Osvjedočen, da povjerenje u Vas stavljeno na korist obćeg dobra kako se
poštenog muža pristoji upotřebiti hoćete, nije ni pomisliti, da bi vama kakova
propast odatle slutila, već više uvjereni budite o zahvali, koju domovina radi
zaslugah vami izjaviti dužna bude.

Krjepko postupajte i sve sile upotřebujte za da u krug Vašeg oprjede-
ljenja padajući poslovi tačno se obave, i da obavljenje Vama polakšano
bude, dajem Vam vlast jednog u poslovih i pisanju potrebitig pomoćnika sebi
istražiti, koji iz daržavne penecnice plaćen bude, samo njegovo ime i koliko
plaće da mu se da, potvrđenja radi meni odmah naznačiti morate. Da pako

već u povereničkom poslovanju imajući troškovi se nagrade, dozvoljuje se Vama, svaki dan izza okružja požeške županije u službenom poslu baveći četiri forinta srebra daržavnoj blagajni naračunati.

Primate pozdrav moj!

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II, signatura 1129.

10.

Zagreb, 10. siječnja 1849. — Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.

Na moljbu Vašu od 8. sečnja 1849. B. 20. kadi VI u pet točkah temelje dobrog uspěha bojnog povereništva izbrajate, z odobravanjem pravednih odgovara se Vama:

1. U krug delovanja naloženog pověreništva jedino spada obskerb vojske sa hranom i drugom potrebom, u kojem poslovanju Vas prěčiti alj Vam kakve spletke praviti nitko nesmie, u događaju pako takvom najavit će te to odmah vlasti banskoj kojoj samo vlasti odgovorni budete, od koje odvisit i naredbe primat hoćete.

2. Da točno i brez svake prečke tom važnom zvanju odgovorite pozvana je župania Požeška da kroz vreme povereničkog posluvanja Vašu županisku službu drugomu izruči.

3. Verhovno vojničko slavonsko zapovědništvo ujedno o tome obavěštjeno je, kano i nalog dat da u svemu što se obskerbe vojske tiče, samo na Vas obratiti se može, i u slućajevi, kadi za postići sverhu posluvanja bojnog povereništva bi sile vojničke trebalo, na zahtěvanje Vaše takovu poda.

4. U dopisu Vašem od 9. sečnja 1849. B. 23. predstavljen pomoćnik u pisarni Vašoj Antun Hosteter potvrđjuje se, kojemu kroz vrěme Vašeg pověreništva na račun deržavne peneznice mesečnu plaću od petnajst forinti srebra izbrojit imate.

5. Na pitanje radi imajućih troškovah odgovara se, da ona naredba od 7. sečnja 1849. B. 104/24. proteže se i na prošastnost.

6. Da vojska slavonska brez obskrbitelja hrane nepati, krenut ćete čim prie put Slavonie.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

11.

Zagreb, 13. siječnja 1849. — Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.

Po vašem predlogu od 2. o. m. br. 4. izdat je nalog solarj terezovačkoj, da onih 163 for., koje je gospodin kapetan Rosenzweig na pribavljenje věstih iz madjarskog tabora potrošio, istomu gospodinu iz područne kase povratiti imade.

Dajući vam ovu naredbu na znanje, pozivam vas ujedno, da o istoj i dotičnog gospodina Kapetana izvěstite i njega na podignutje spomenutih novacah uputite.

Primate pozdrav moj.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

12.

Zagreb, 21. veljače 1849. — *Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.*

Kada bi Vaš dopis od 7. veljače t. g. pod br. 125 ovamo stigao odpravi g. Lovrić od najavljenih vam 2000 vagonah suražice 1600 vagonah u Staru Gradišku, jer sviuh nije mogao radi plitkoće vode da pošalje, a za to se niti ono, što bi već u Staru Gradišku poslato ne može opozvati.

Vi će te dakle ovih poslatih Vam u Staru Gradišku 1600 vagonah suražice na namiru predati ili u Staroj Gradiški ili u koje drugo kr. skladište kojemu vojničkom obskrbniku, i u Vašim računima s namirom navesti.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

13.

Zagreb, 21. travnja 1849. — *Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.*

Na dopis Vaš od 13. veljače br. 140, u kojem molite lišiti se svake odgovornosti radi pokupovnih bez dozvoljenja višjeg opanakah, odgovara Vam se; neka zapovjednici četah, koji su opanke za narodne stražare nečekajući odovuda naredbe dovoljno dokažu sa svedočanstvima, da su isti opanci veoma nuždni bili, i neka broj kupljenih opanakah, i broj narodnih stražarah, među koje su opanci razdijeljeni po imenice uz dovoljno svidočanstvo naznače, i tako s dokazima provideni račun verhu opanakah ovamo po Vami podnesu, tad se mogu za stalno nadati, da će se njihovo postupanje i njihov račun ovde odobriti. Što se pako Vas tiče na koliko nijeste u kupovanju ovih opanakah uticali, razumjeva se samo posebi, da ste i odgovora lišeni, na kolko ste pako i Vi ne samo opanke već i druge stvari kupovali, mogu Vas, kao što i svakog, — točni račun odgovora lišiti.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

14.

Zagreb, 24. travnja 1849. — *Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.*

Evo Vam odgovora na Vaš dopis od 24. ožujka t. g. pod br. 225. Pod ovdašnjim 1703/233 B. dana 16. veljače određeno je, da se radi razpolaganja sa žitom, što se pod Vašom skrbi još ne nalazi stavite u sporazumljenju s gospodinom generalom Trebergsborgom; — no budući da u vašem dopisu od 12. ožujka t. g. pod brojem 193 ovamo prijaviste da g. general Trebersburg nije u tom poslu još ništa učinio, naloženo Vam je odovuda pod 18. ožujak t. g. i broj F. 2680/1430 da sve žito predate Brodskoj regimenti, a donie da se brinite, da se žito ne pokvari; to isto bi hrvatsko-slavonskom voj. zapovjedništvu do znanja stavljeno, s tim dodatkom, da u tom poslu na Brodsku regimentu odpravi shodne naredbe. Ono je usljed toga naložilo vojničkom obskrbiteljstvu, da sve žito od Vas prime, i da se radi toga na Vas obrati; a sada nam vrhov. voj. zap. amo javlja, da se je isto obskrbiteljstvo dne 5. travnja t. g. pod br. 134. putem Županie požeške na Vas obratilo, no da do sada još od Vas niti od Županie nikakva odgovora dobilo nije.

Uslěd česa i opet Vam se daje nalog, da sve žito što je pod Vašoj skerbi, predate i izručite vojničkom obskrbnom skladištu, t.j. magazinu u Brodu na namiru uz točno naznačenje vrsti i kolikoće predatog žita; i u Vašim računima, da točno sve to navedete.

Proti peku Kalvaseru imate u smislu njegova kontrakta strogo postupati, te svojim putem od njega naknadu svake štete po njemu zrokovane zahtěvati.

Ako jošte naredba radi kapetana Rorera na Vas stigla nije, stići će do skora iz bojnog odsěka.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

15.

Zagreb, 30. travnja 1849. — *Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.*

Pozivajući se na odpravljeni na Vas odovuda pod danom 24. travnja t. g. i br. F. 3217/1737. dopis naknadno Vam se uslěd novieg Vašeg dopisa od 22. travnja t. g. br. 256 nalaže, da svakako po smislu prenapomenute naredbe žito c. kr. obskerbiteljstva u Brodu predate.

Sada naš světli g. Ban dolazi sa svojom vojskom u Slavoniu a naime u Osěk, i za buduće kakove potrebe sledit će naredbe il odovuda, il možebit od samog světlog Bana.

Primite moj pozdrav!

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

16.

Zagreb, 14. svibnja 1849. — *Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.*

Na Vaš dopis od 7. svibnja 1849. br. 274. odgovara Vam se, da Vam je već u priašnjem jednom dopisu odovuda naloženo, da sve žito, što se pod Vašom skerbi nalazi obskerbiteljstvu brodskom predate, koj nalog se opet ponavlja.

Preuzvišeni gospodin Ban naredio je, da od sele sve žito i potrebitu hranu kupnju vojnički obskerbnici, zato nije od potrebe ,da vi dalje zob kupujete.

U ostalom što se naredbah za obskerbljivanje vojske tiče, imate se od sele na samoga preuzvišenoga gospodina Bana u Osiek ili gdě bude obratjati i njemu na službu biti.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

17.

Zagreb, 18. svibnja 1849. — *Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.*

Dopisom pod br. F. 3217/1737. dne 24. travnja t. g. naloženo Vam je odovuda, da na svaki način žito Vašoj skerbi pověreno predate brodskom obskerbiteljstvu ova naredba je kašniami dopisima opet Vam ponovljena

imenito dopisom od 14. svibnja t. g. 1849. pod brojem F 4703/3553 s tim dodatkom, da se u pogledu obskerbljivanja vojske na glavno zapovédništvo vojske kod preuzvišenog gospodina Bana, koji se u Slavonii nalazi, obratite.

Budući da Vi opet u svom dopisu od 14. svibnja t. g. br. 303 pitate, što da činite u poslu obskerbljenja vojnikah i vojničkih bolestnikah, i drugih potrebah, za Vas se uz ponavljanje pre navedenih naredbah za Vaše ravnanje do znanja stavlja, da se u svemu tako što se tiče novacah, kako hrane, obratite verhovno zapovédništvo banove vojske il na samoga preuzvišenoga Bana. Vi će te biti c. k. vojničkim obskerbnikom u svemu od pomoći.

Što se tiče konačine možete uvěreni biti, da je kroz Hervatsku prošlo preko 60 000 vojske, pa i više hiljadah vojske stajalo, i jošte stoji, pa se nije nikome konačina platjala.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

18.

Zagreb, 6. lipnja 1849. — Mirko Lentulay Miroslavu Kraljeviću.

Na vaš dopis od 14. svibnja t. g. pod br. 302 odgovara Vam se, da od brodske tvrđave ili koje god druge vojničke vlasti neprimete nikakovih novacah za poslatu hranu, već samo u Vašim računima da navedete, koliko i kome i na čiji nalog ste hranu predali, i k tome da priložite namiru primatelja, jer mi stojimo sa glavnim vojnim zapovédništvom u računu, pa bi veoma smetalo, da mi opet s pojedinim činovnicima posebne račune vodimo.

Slični naputak dobili su svi vojnički obskerbnici od ovdašnjeg glavnog vojnog zapovédništva prije jošte, nego je Vaš gore napomenuti dopis ovamo stigao.

MPK — ZDMK iz 1849, kut. II.

TRUMBIĆEVA PISMA PERU ČINGRIJI

Ivo Perić

Pred nama su, evo, pisma dra Ante Trumbića,¹ pisana dru Peru Čingriji,² koja se čuvaju u Historijskom arhivu u Dubrovniku u sklopu Čingrijine ostavštine.

Ova pisma (ukupno 35 pisama i 3 telegrama) potječu iz vremena od sredine svibnja 1903. do kraja kolovoza 1907. A to je vrijeme kad ta dva istaknuta hrvatska političara (Čingrija kao narodnjak, Trumbić kao pravaš), zbliženi politikom novog kursa, provode fuzioniranje svojih političkih stranaka: Narodne hrvatske stranke i Stranke prava u zajedničku — *Hrvatsku stranku*, kojoj će Čingrija biti predsjednik, a Trumbić potpredsjednik. To je vrijeme kad i Čingrija i Trumbić, pored

¹ Ante Trumbić rođen je 17. V 1864. u Splitu. Studirao je pravo u Zagrebu, Beču i Gracu. Potom je u Splitu radio kao odvjetnik. U politički život Splita i Dalmacije ušao je kao pravaš. Od sredine zadnjeg decenija 19. st. djeluje i kao zastupnik u Dalmatinskom saboru. Jedan je od glavnih tvoraca politike novog kursa i Riječke rezolucije. Godine 1908. izdavao je i uređivao u Splitu dnevni list »Velebit«. Za vrijeme prvog svjetskog rata bio je u emigraciji (predsjednik Jugoslavenskog odbora). Nakon stvaranja Kraljevine SHS povjeren mu je položaj ministra vanjskih poslova (1918–1920). Sudjelovao je u radu Mirovne konferencije u Parizu i u pregovorima s Italijom radi rješavanja »Jadranskog pitanja«. Nakon donošenja Vidovdanskog ustava, razočaran, zalagao se za federalističko uređenje države. Iz početka nije pripadao nijednoj političkoj stranci. Od 1924. pristupio je Hrvatskoj zajednici. Godine 1925. prekinuo je suradnju s Radićem pošto je ovaj, nakon sporazuma s radikalima, ušao u vladu. Godine 1926. osnovao je Hrvatsku federalističku seljačku stranku, a iduće godine, u parlamentarnim izborima, izabran je za poslanika. Poslije atentata u Skupštini (1928) ponovno suraduje s Hrvatskom seljačkom strankom. G. 1932. sastavio je program Seljačko-demokratske koalicije (Zagrebačke punktacije). Bio je odlučan protivnik režimske unitarističko-centralističke politike. Umro je u Zagrebu, u kojem je bio nastanjen od 1923. godine, 17. XI 1938.

² Pero Čingrija rođen je 24. VIII 1837. u Dubrovniku. Studirao je pravo u Padovi. Zatim je u Dubrovniku radio kao odvjetnik. U politički život Dubrovnika i Dalmacije ušao je kao narodnjak. Isticao se svojim radom u dubrovačkoj Narodnoj štionici (od 1863), zatim u borbi za sekularizaciju (1868) i ponarodivanje dubrovačke gimnazije (1869) kao i u borbi za ponarodivanje dubrovačke općine (1869). Od 1870. g. i dalje stalno je bio zastupnik u Dalmatinskom saboru. Jedan je od glavnih tvoraca politike novog kursa i Riječke rezolucije. Njegova akciona suradnja kao predsjednika saborskog Kluba Narodne hrvatske stranke s predsjednikom saborskog Kluba Stranke prava dovela je 1905. do fuzije tih stranaka. Tako je nastala Hrvatska stranka, kojoj je P. Čingrija postao predsjednik. Kao političar vrlo je zaslužan. Poslije sloma habsburške monarhije P. Čingrija je, iako u dubokoj starosti, rukovodio dubrovačkim Narodnim vijećem i dubrovačkom općinom. Oduševljen stvaranjem jugoslavenske države, ubrzo je doživio i razočaranja, te je svoja nezadovoljstva izrazio i u nekim novinskim člancima. Umro je u Dubrovniku 13. VII 1921.